

ÎNSEMĂNĂTEA CERCETĂRII GRAIURILOR SLAVE DIN R.P.R.

Studierea graiurilor slave actuale din țara noastră are o deosebită însemnătate pentru istoria limbilor slave respective, pentru slavistica generală, pentru istoria limbii române și pentru lingvistica generală. Vom aduce câteva ilustrări în această privință.

1. Graiurile slave actuale din Republica Populară Română, desprinzându-se de mult din masivele principale ale graiurilor azi convergente, dar inițial de aceeași structură, sau evoluind mult timp la periferia acestora și doar în contact sporadic cu ele, păstrează unele particularități fonetice, gramaticale și lexicale *arhaice*. În unele cazuri, arhaismele din graiurile populare slave de la noi ar putea să constituie confirmări vii, orale, ale unor fapte de limbă stabilite până acum în istoria limbilor slave respective numai pe bază de izvoare scrise, sau să aducă în câmpul cercetărilor date absolut necunoscute până acum. Un deosebit interes prezintă particularitățile graiurilor slave actuale de la noi care evoluează pe teren lingvistic românesc de mai mult de două secole, adică dintr-o perioadă în care încă nu existau preocupări sistematice de dialectologie și nu se făceau înregistrări dialectale libere de normele ortografice tradiționale.

Astfel, după cum observă și dialectologul ucrainean F. T. Jilko, în structura gramaticală și în lexicul graiurilor ucrainene din nordul țării noastre se conservă mai multe urme ale etapelor precedente de dezvoltare ale limbii ucrainene decât în celelalte graiuri ucrainene¹. Același lucru este valabil și pentru aspectul fonetic al acestor graiuri. De pildă, în graiul ucrainean huțul din valea Sucevei se păstrează bine sonoritatea consoanelor finale: *xlib* „pline“, *niž* „cuțit“ ș.a.² Arhaismele lexicale conservate în graiurile ucrainene din țara noastră au început în ultimul timp să atragă atenția cercetătorilor³. Prezența unor astfel de arhaisme este confirmată și de materialul adunat de la huțuli de la Brodina de acad. E. Petrovici. Observăm, de pildă, că la întrebarea 2696 „Cum ziceți averii (pământ, vite sau bani) pe care o dau părinții fetei când se mărită?“ în punctul 366 din ALR II s-a răspuns cu un arhaism: *uziçła uîd mame uîno*⁴. Astăzi în limba ucraineană la „zestre“ se spune în mod curent *prúdane* sau *nócae*⁵.

Pe baza particularităților de limbă arhaice ale graiurilor ucrainene din nordul țării se pot trage concluzii însemnate asupra perioadei de imigrare sau colonizare a acestei populații slave de răsărit pe teritoriul unde locuiește astăzi și asupra contactului timpuriu al românilor din aceste ținuturi cu ucrainenii.

Trăsăturile arhaice ale graiului sîrbesc de la Carașova (Banat) au fost relevate și analizate la timpul său de acad. E. Petrovici, în lucrarea menționată anterior.

¹ Vezi F. T. Jilko, *Говори української мови*, Kiev, 1958, p. 48.

² Vezi, I. Pătruț, *op. cit.*, 75–77; cf. și F. T. Jilko, *op. cit.*, p. 53.

³ Vezi, de ex., despre arhaismele lexicale la huțuli, recenzie scrisă de V. M. Illici-Svitici și G. K. Venediktov la lucrarea lui I. O. Dzendzelivski *Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (лексика)*, partea I-a, Ujgorod, 1958, în „Voprosi iazikoznania“, 3/1960, p. 117, nota 5.

⁴ ALR II, redactat de E. Petrovici, Sibiu-Leipzig, 1940, p. 84.

⁵ Vezi *Російсько-український словник*, sub red. acad. M. I. Kalinovici, Kiev, 1956, p. 507.